СЦЕНИ З РИЦАРСЬКИХ ЧАСІВ

1835

Мартин. Послухай, Франце, останній раз кажу тобі як батько: я довго терпів твої витівки; а далі терпіти не маю наміру. Вгамуйся, або погано буде.

Франц. Годі, батечку, за що ти на мене сердишся? Я, здається, нічого не роблю.

Мартин. Нічого не роблю! То ж бо й погано, що нічого не робиш. Ти ледащо, даром хліб їси та небо коптиш. На що ти надієшся? на моє багатство? Та хіба ж я розбагатів, склавши руки та вигадуючи дурні пісні? Як минуло мені чотирнадцять років, небіжчик-батько дав мені два крейцери в руку та два стусани в зад, та примовив: іди-но, Мартине, сам годуватись, а мені й без тебе важко. З тієї пори ми вже й не бачились; слава богу, набув я собі й дім, і гроші, і чесне ім'я — а чим? ощадливістю, терпінням, трудолюбством. Ось уже мені й за п'ятдесят, і пора б уже спочити та тобі передати і рахункові книги й увесь дім. А чи можу я про це й подумати? Яку можу мати до тебе довірливість? Тобі б лише гуляти з панами, які ставляться до нас з презирством та забирають в борг товари. Я знаю тебе, ти соромишся свого стану. Але послухай, Франце. Якщо ти не перемінишся, не відстанеш від дворян, і не візьмешся як слід за свою справу — то, бачить бог, вижену тебе з дому, а своїм спадкоємцем призначу Карла Герца, мого підмайстра.

Франц. Твоя воля, батечку; роби, як хочеш.

Мартин. То ж бо; гляди...

(Входить брат Бертольд)

Мартин. Ось і другий навіжений. За чим завітав?

Бертольд. Здрастуй, сусіде. Маю до тебе просьбу.

Мартин. Просьбу? Знову гроші?

Бертольд. Так... чи не можеш позичити півтораста гульденів?

Мартин. Чом би не так — де мені їх узяти? Я ж бо не скарб.

Бертольд. Годі — не скупись. Ти знаєш, що ці гроші для тебе не пропащі.

Мартин. Як не пропащі? Чи ж мало я тобі передавав грошей? Куди вони ділись?

Бертольд. В діло пішли; та тепер прошу тебе вже востаннє.

Мартин. Про ці твої востаннє я чую вже не вперше.

Бертольд. Ні, справді. Останній мій дослід не вдався через дрібницю — тепер я вже все розрахував; дослід мій не може не вдатись.

Мартин. Ех, отче Бертольд! Коли б ти не повкидав у алхімічний вогонь всі гроші, які пройшли через твої руки, то був би багатим. Ти обіцяєш мені скарби, а сам приходиш до мене просити милості. Де в цьому глузд?

Бертольд. Золото мені не потрібне, я шукаю саму істину.

Мартин. А мені до біса істина, мені потрібне золото.

Бертольд. Так ти не хочеш мені ще повірити?

Мартин. Не можу і не хочу.

Бертольд. То прощай же, сусіде.

Мартин. Прощай.

Бертольд. Піду до барона Рауля, може, дасть він мені грошей.

Мартин. Барон Рауль? та де взяти йому грошей? Васали його розорилися. А, слава богу, нині по великих дорогах не так то легко наживатись.

Бертольд. Я гадаю, в нього гроші є, бо в герцога затівається турнір, і барон туди їде. Прощай.

Мартин. І ти гадаєш, дасть він тобі грошей?

Бертольд. Можливо й дасть.

Мартин. І ти пустиш їх на останню спробу?

Бертольд. Неодмінно.

Мартин. А якщо спроба не вдасться?

Бертольд. Нічого буде робити. Якщо й ця спроба не вдасться, то алхімія дурниця.

Мартин. А якщо вдасться?

Бертольд. Тоді... я поверну тобі з лихвою і вдячністю всі суми, які позичив у тебе, а баронові Раулю відкрию велику таємницю.

Мартин. Чому ж баронові, а не мені?

Бертольд. І радий би, та не можу: ти знаєш, що я обіцявся пресвятій богородиці розділити мою таємницю з тим, хто допоможе мені при останньому і рішучому мойому досліді.

Мартин. Ех, отче Бертольд, охота тобі розорятись! Куди ж ти? — стривай? Ну, хай уже так. На цей раз дам тобі грошей в позику? Бог з тобою! Але гляди ж, додерж свого слова. Хай ця спроба буде останньою і рішучою.

Бертольд. Не бійся. Іншої вже не треба буде...

Мартин. Почекай же тут; зараз тобі винесу — скільки, пак, тобі потрібно?

Бертольд. Півтораста гульденів.

Мартин. Півтораста гульденів... Боже мій! і ще в такі скрутні часи!

Бертольд і Франц.

Бертольд. Здрастуй, Франце, про що ти задумався?

Франц. Як мені не задумуватись? зараз батько погрожував мене вигнати й позбавити спадщини.

Бертольд. За що це?

Мартин. За те, що я знайомство веду з рицарями.

Бертольд. Він не зовсім правий, але й не зовсім винуватий.

Франц. Хіба міщанин не гідний дихати одним повітрям з дворянином? Хіба не всі ми походимо від Адама?

Бертольд. Правда, правда. Та бачиш, Франце, вже це в давнині. Каїн та Авель були теж братами, а Каїн не міг дихати одним повітрям з Авелем — і вони не були рівні перед богом. В першій родині вже ми бачимо нерівність і заздрощі.

Франц. Хіба ж винен я в тому, що не люблю свого стану? що честь для мене дорожча від грошей?

Бертольд. Всякий стан має свою честь і свою вигоду. Дворянин воює і красується. Міщанин працює й багатіє. Поваги вартий дворянин за ґратами своєї башти, купець — у своїй крамниці…

(Входить Мартин)

Мартин. Ось тобі півтораста гульденів — гляди ж, тішу тебе востаннє.

Бертольд. Вдячний, вельми вдячний. Побачиш, не шкодуватимеш.

Мартин. Стривай! Ну, а якщо спроба твоя тобі вдасться, і в тебе буде й золота й слави досхочу, чи будеш ти спокійно втішатися життям?

Бертольд. Візьмусь ще до одного дослідження: мені здається, є засіб відкрити perpetuimi mobile*.

Мартин. Що таке perpetuimi mobile?

Бертольд. Perpetuum mobile — це вічний рух. Якщо знайду вічний рух, то я не бачу меж творчості людській… бачиш, добрий мій Мартине:

робити золото задача спокуслива, відкриття, можливо, цікаве — та знайти perpetuum mobile... о!..

Мартин. Забирайся до чорта з твоїм perpetuum mobile!., їй-богу, отче Бертольд, ти хоч кого з терпіння виведеш. Ти вимагаєш грошей на діло, а говориш бог знає що. Неможливо. Ото навіжений!

Бертольд. Ото буркотун!

(Розходяться в різні сторони)

Франц. Чорт забери наш стан!— Батько в мене багатий — а мені яке діло? Дворянин, у якого нема нічого, крім вищербленого меча та заржавілого шолома, щасливіший і поважніший від батька мого. Батько мій скидає перед ним капелюха, а той і не дивиться на нього.— Гроші! тому що гроші далися йому не дешево, так він і гадає, що в грошах вся й сила — чом би не так! Якщо він такий сильний, хай-но спробує батько ввести мене в баронський замок! Гроші, гроші рицареві не потрібні, на те є міщани — як притисне їх, так і бризне кров червінцями!.. Чорт забери наш стан! — Та по мені краще бути останнім мінстрелем: цього принаймні в замку приймають... дама слухає його пісні, наливає йому чашу й підносить із своїх рук...

Купець, сидячи за своїми книгами, лічить, лічить, клянеться, хитрує перед усяким покупцем: "їй-богу, пане, найліпший крам, дешевше ніде не знайдете".— Брешеш ти, жиде. — "Не брешу, честю вас запевняю"... Честю! Хороша мені честь! А рицар — він вільний як сокіл... він ніколи не згинався над рахунками, він іде прямо та гордо, він скаже слово, йому вірять...

Та хіба це життя? Чорт його забери! — Піду краще в мінстрелі. Проте, що це сказав монах? Турнір в, і туди їде барон — ах, боже мій! там буде й Клотильда. Дами обсядуть довкола, тремтячи за своїх рицарів, сурми засурмлять, виступлять герольди, рицарі об'їдуть поле,

нахиляючи списи перед балконом своїх красунь... сурми знову засурмлять, рицарі роз'їдуться, помчать один на одного... дами охнуть... боже мій! і ніколи не здійму я куряви на турнірі, ніколи герольди не виголосять мого ймення, жалюгідного міщанського ймення, ніколи Клотильда не охне...

Гроші! якби знав він, як рицарі зневажають нас, при всіх наших грошах...

Альбер. А! це Франц; на кого ти розкричався?

Франц. Ах, пане, ви мене чули... я сам з собою міркував...

Альбер. А про що міркував ти сам з собою?

Франц. Я думав, як би мені потрапити на турнір.

Альбер. Ти хочеш потрапити на турнір?

Франц. Саме так.

Альбер. Нічого нема легшого: у мене помер мій конюший — чи хочеш ти на його місце?

Франц. Як! бідний ваш Яків помер? Від чого ж він помер?

Альбер. Ій-богу, не знаю — в п'ятницю він був здоровісінький; увечері повернувся я пізно (я був у гостях у Ремона і добре-таки підпив) — Яків сказав мені щось... я розсердився і вдарив його — пригадується, по щоці — а можливо й у скроню — проте, ні: саме по щоці; Яків звалився — та вже й не встав; я ліг не роздягшись, а на другий день дізнаюсь, що мій бідний Яків — упокоївся.

Франц. Ай, рицарю! видно, ляпаси ваші важкі.

Альбер. На мені була залізна рукавиця. — Ну що ж, хочеш бути моїм конюшим?

Франц (почухується). Вашим конюшим?

Альбер. Чого ж ти чухаєшся? згоджуйся.— Я візьму тебе на турнір — ти житимеш у мене в замку. Бути зброєносцем у такого рицаря, як я, не жарти: адже це вже ступінь. З часом, хто знає, тебе посвятимо і в рицарі — багато хто так починав.

Франц. А що скаже мій батько?

Альбер. А йому яке діло до тебе?

Франц. Він мене спадщини позбавить...

Альбер. А ти плюнь — тобі ж буде легше.

Франц. І я житиму у вас в замку?..

Альбер. Звичайно. — Ну, згоден?

Франц. Ви не даватимете мені ляпасів?

Альбер. Ні, ні, не бійся; а хоч і трапиться такий гріх — що за біда? — не всі ж конюші забиті до смерті.

Франц. І то правда: коли трапиться такий гріх — побачимо, хто кого...

Альбер. Що? що ти кажеш, я тебе не зрозумів?

Франц. Так, я думав сам з собою.

Альбер. Ну, що ж — згоджуйся...

Франц. Гаразд — згоден.

Альбер. Нічого було й думати. Дістань лише собі коня і приходь до мене.

Берта і Клотильда.

Клотильда. Берто, скажи мені що-небудь, мені нудно.

Берта. Про що ж я говоритиму вам? — чи не про нашого рицаря?

Клотильда. Про якого рицаря?

Берта. Про того, який лишився переможцем на турнірі.

Клотильда. Про графа Ротенфельда. Ні, я не хочу говорити про нього; ось уже два тижні, як ми повернулись, — а він і не думав приїхати до нас; це з його боку нечемно.

Берта. Постривайте — я певна, що він буде завтра...

Клотильда. Чому ти так думаєш?

Берта. Тому, що я його уві сні бачила.

Клотильда. Е, боже мій! Це нічого не значить. Я кожну ніч бачу його уві сні.

Берта. Це зовсім інша річ — ви в нього закохані.

Клотильда. Я закохана! Прошу дурниць не говорити... Та й про графа Ротенфельда розумувати тобі нічого. Говори мені про кого-небудь іншого.

Берта. Про кого ж? Про конюшого вашого братіка, про Франца?

Клотильда. А що ж, говори мені про Франца.

Берта. Уявіть, панночко, що він через вас утратив голову.

Клотильда. Франц через мене втратив голову? Хто тобі це сказав?

Берта. Ніхто, я сама помітила; коли ви сідаєте верхи, він завжди тримає вам стремено; коли служить за столом, він не бачить нікого, крім вас; якщо ви упустите хустину, він проворніш від усіх її підніме, — а на нас і не дивиться...

Клотильда. Або ти дурна, або Франц найзухваліша тварюка.

(Входять Альбер, Ротенфельд і Франц)

Альбер. Сестро, представляю тобі твого рицаря, граф приїхав погостювати в нашому замку.

Граф. Дозвольте, благородна панночко, недостойному вашому рицареві ще раз поцілувати ту прекрасну руку, з якої дістав я найкоштовнішу нагороду...

Клотильда. Графе, я рада, що маю честь приймати вас у себе... Братіку, я чекатиму вас у північній вежі...

(Виходить)

Граф. Яка вона прекрасна!

Альбер. Вона прехороша дівчина. Графе, чому ж ви не роздягаєтесь? Де ваші слуги? Франце! роззуй графа. (Франц бариться). Франце, хіба ти оглух?

Франц. Я не всесвітній слуга, щоб усякого роззувати...

Граф. Ого, який молодець!

Альбер. Грубіян! (Замахується). Я тебе прожену!

Франц. Я сам ладен покинути замок.

Альбер. Мужик, підла тварюка! Пробачте, графе, я з ним упораюсь... Геть! (Штовхає його в спину). Щоб духу твого тут не було!

Граф. Будь ласка, не зачіпайте цього дурня, він, далебі, не вартий...

Клотильда. Братику, маю до тебе прохання.

Альбер. Чого ти хочеш?

Клотильда. Будь ласка, прожени свого конюшого Франца, він насмілився мені нагрубіянити...

Альбер. Як! і тобі?.. Яка шкода, що я вже його прогнав; він від мене так швидко б не відбувся. Та що ж він зробив?

Клотильда. Так, нічого. Якщо ти вже його прогнав, то нема чого й говорити. Скажи, братіку, чи довго граф пробуде у нас?

Альбер. Гадаю, сестро, що це залежатиме від тебе. Чого ж ти червонієш?..

Клотильда. Ти все жартуєш — а він і гадки не має...

Альбер. І гадки не має? Про що ж?

Клотильда. Ах, братіку, який ти нестерпний! Я кажу, що граф про мене й гадки не має

Альбер. Побачимо, побачимо — що буде, те буде.

Франц. Ось наш будиночок... Нащо було мені покидати його для гордого замку? Тут я був господарем, а там — слугою... і для чого?., заради гордих поглядів зухвалої благородної дівиці. Я терпів приниження, і принизив себе в очах своїх — я став слугою того, хто був моїм товаришем, я звик терпіти дитячі образи дурнуватого, розбещеного гульвіси... я не помічав нічого... Я, який не хотів залежати від батька, — я став залежним від чужого... І чим усе це скінчилось? — Боже... кров б'є в обличчя — кулаки мої стискаються... О, я їм відомщу, відомщу... Як-то прийме мене батько?

(Стукає)

Карл (виходить). Хто там так бадьоро грюкає? — А! Франце, це ти! (До себе). От чорт приніс!

Франц. Здрастуй, Карле. Батько дома?

Карл. Ах, Франце, давно ж ти тут не був. Батько твій з місяць як уже помер.

Франц. Боже мій! Що ти кажеш?.. Батько мій помер! — неможливо!

Карл. Так можливо, що його й поховали.

Франц. Бідний, бідний старик!.. І мене не сповістили, що він хворий! можливо, він помер від горя — він мене любив, він мав сильні почуття. Карле, і ти не міг послати по мене! він би мене благословив...

Карл. Він помер, розсердившись на прикажчика і випивши зопалу три пляшки пива — від цього й помер. Чи знаєш ти ще щось, Франце? Адже він позбавив тебе спадщини — і віддав весь свій маєток...

Франц. Кому?

Карл. Не насмілюсь тобі сказати — ти такий гарячий...

Франц. Знаю: тобі...

Карл. Бачить бог, я не винен. — Я ладен був би тобі все віддати... тому що, бач, хоч закон і на моєму боці, — проте, ось, по совісті, почуваю, що все-таки син спадкоємець батька, а не підмайстер... Та, бачиш, Франце... я чекав тебе, а ти не приходив — я й одружився... а ось тепер, як одружений, вже я й не знаю, що робити... і як бути...

Франц. Володій собі моєю спадщиною, Карле, я у тебе її не вимагаю. З ким ти одружений?

Карл. З Юлією Фурст, мій добрий Франце, з дочкою Йоганна Фурста, нашого сусіди... я тобі її покажу. Якщо хочеш зостатись, то в мене є порожній куток...

Франц. Ні, спасибі, Карле. Кланяйся Юлії — і віддай їй оцей срібний ланцюжок — від мене на пам'ять...

Карл. Добрий Франц! — Хочеш з нами пообідати? — ми тільки що сіли за стіл...

Франц. Не можу, я поспішаю...

Карл. Куди ж бо?

Франц. Так, сам не знаю — прощай

Карл. Прощай, боже тобі допоможи. (Франц виходить). А який він добрий хлопець — і як шкода, що він такий непутящий! — Ну, тепер я цілком спокійний: у мене не буде ні позову, ні турбот.

Васали, озброєні косами та дрючками.

Франц. Вони проїдуть через цей лужок — глядіть же, не боятись; підпустіть їх як можна ближче, і далі косіть, рицарі на вас гаркнуть і налетять, — тут ви розмахніться косами по кінських ногах, а ми з лісу й ударимо... чш! — Ось вони.

(Франц з частиною васалів ховається в лісі)

Косарі (співають).

Ходять коси серед лугу,

Залишають довгу смугу,

Смугонько, лягай!

Ходи, косо, серед лугу,

Серце звеселяй!

(Кілька рицарів, між ними Альбер і Ротенфельд)

Рицарі. Гей, ви — геть з дороги!

(Васали скидають капелюхи й не рухаються)

Альбер. Геть, кажуть вам!... Що це означає, Ротенфельд? Вони ні з місця.

Ротенфельд. А от, приострожимо коней та потопчемо їх добре...

Косарі. Хлопці, не боятись...

(Коні поранені падають з вершниками, інші скаженіють)

Франц (кидається з засідки). Вперед, хлопці! У! у!..

Один рицар (до другого). Кепсько, брате, — їх понад сто чоловік...

Другий. Нічого, нас ще п'ятеро верхи...

Рицарі. Падлюки, собаки, ось ми вас!

Васали. У!у!у!

(Битва. Всі рицарі падають один за одним)

Васали (б'ють їх дрючками, косами). Наша взяла!.. Кровопивці! розбійники! гордії погані! Тепер ви в наших руках...

Франц. Котрий з них Ротенфельд? — Друзі! підніміть забрала, — де Альбер?

(Іде друга юрба рицарів)

Один з них. Панове! гляньте, що це значить? Тут б'ються...

Другий. Це бунт — підлий народ б'є рицарів...

Рицарі. Панове! панове!.. Списи в упор!.. Приострожуй!

(Рицарі, що наїхали, нападають на васалів)

Васали. Біда! Біда! Це рицарі!..

(Розбігаються)

Франц. Куди ви! Огляньтесь, їх нема й десяти чоловік!..

(Його поранено; рицар хапає його за комір)

Рицар. Стривай! брат... встигнеш їм проповідувати.

Другий. І ці підлі тварюки могли перемогти благородних рицарів! дивіться, один, два, три... дев'ять рицарів забито. Та це жах!

(Полеглі рицарі встають один за одним)

Рицарі. Як! ви живі?

Альбер. Завдяки залізним латам... (Всі сміються). Ага! Франце, це ти, голубе? Вельми радий, що зустрічаю тебе... Панове рицарі! Дякуємо за великодушну допомогу.

Один з рицарів. Нема за що; на нашому місці ви зробили б те ж саме.

Ротенфельд. Чи смію запросити вас до мого замку днів на три відпочити після битви та по-дружньому побенкетувати?..

Рицар. Пробачте, що не можемо скористатися з вашої благородної гостинності. Ми поспішаємо на похорон Ельсбергського принца — і боїмося спізнитись...

Ротенфельд. Принаймні зробіть мені честь у мене повечеряти.

Рицар. З задоволенням. — Але у вас нема коней, — дозвольте запропонувати вам наших... ми сядемо за вами, як визволені красуні. (Сідають). А цього молодця, хай уже так, довеземо до першої шибениці!.. Панове, допоможіть його прив'язати до ріпиці мого коня...

ЗАМОК РОТЕНФЕЛЬДА

(Рицарі вечеряють)

Один рицар. Славне вино!

Ротенфельд. Йому понад сто років. Прадід мій поставив його в льох, коли виряджався в Палестину, де й залишився; цей похід йому коштував двох замків та ротенфельдського гаю, який продав він за безцінок якомусь єпіскопу.

Рицар. Славне вино! — За здоров'я благородної господині!..

Рицарі. За здоров'я прекрасної та благородної господині!

Клотильда. Дякую вам, рицарі... За здоров'я ваших дам... (П'є).

Ротенфельд. За здоров'я наших рятівників!

Рицарі. За здоров'я наших рятівників!

Один з рицарів. Ротенфельд! свято наше прекрасне, але йому чогось бракує...

Ротенфельд. Знаю, кіпрського вина; що робити — все вийшло минулого тижня.

Рицар. Ні, не кіпрського вина; бракує пісень мінезингера...

Ротенфельд. Правда, правда... Чи нема в сусідстві мінезингера; підіть-но до готелю...

Альбер. Та чого ж нам ліпшого? Адже Франца ще не повісили, гукнути його сюди...

Ротенфельд. І справді, гукнути сюди Франца!

Рицар. Хто цей Франц?

Ротенфельд. Та той самий негідник, якого ви взяли сьогодні в полон.

Рицар. Так він і мінезингер?

Альбер. О! все, що вам завгодно. Ось він.

Ротенфельд. Франце! рицарі хочуть послухати твоїх пісень, якщо страх не відбив у тебе пам'яті, а голос ще не пропав.

Франц. Чого мені боятись? Гаразд, я вам заспіваю пісню, яку сам склав. Голос мій не затремтить, і мову в мене не відібрало.

Ротенфельд. Побачимо, побачимо. Ну — починай...

Франц (співає).

Жив на світі рицар бідний,

Простий серцем, мовчазний,

З виду хмурий, непогідний,

Духом сміли й прямий.

Мав він видиво єдине,

Непіддаване уму,

І воно з тії хвилини

В серце врізалось йому.

Повен думою палкою,

На жінок він не зважав,

І до гробу ні з одною

Ані слова не сказав.

Він собі на шию чотки

Замість шарфа прив'язав

І увесь свій вік короткий

Сталлю лоб свій закривав.

Повен чистою любов'ю,

Вірний обраній меті,

А. М. Д.* своєю кров'ю

Написав він на щиті.

І в пустелях Палестини,

В час, коли по скелях там

Мчали в битву паладини

В честь своїх коханих дам, —

Lumen coelum, sancta rosa!*

Він ревів, як ураган,

І, мов грім, його погроза

Побивала мусульман.

Він вернувсь у замок дальній,

До похмурих, давніх стін,

І в любові вмер печальній.

Наче той безумець, він*.

(Вигуки)

Рицарі. Славна пісня; та вона занадто сумна. Чи нема чогось веселішого?

Франц. Будь ласка, є й веселіше.

Ротенфельд. Люблю за те, що не вдається в тугу! — Ось тобі келих вина.

Франц.

Мельник в хату серед ночі...

Жінко! Чоботи чиї?

Чи пропив ти власні очі,

Де тут чоботи, які?

Що привиділось п'яниці!

Це ж бо відра од криниці!

Відра? Сорок літ живу,

Та ні в сні, ні наяву

Бог побачить не привів

На відерцях острогів.

Рицарі. Славна пісня! чудова пісня! — от так мінезингер!

Ротенфельд. А все-таки я тебе повішу.

Рицарі. Звичайно — пісня піснею, а мотузка мотузкою. Одне одному не заважає.

Клотильда. Панове рицарі! я маю прохання до вас — обіцяйте не відмовити.

Рицар. Що зволите наказати?

Інший. Ми готові в усьому підкоритись.

Клотильда. Чи не можна помилувати цього нещасного?., він уже досить покараний і раною і страхом шибениці.

Ротенфельд. Помилувати його!.. Та ви не знаєте черні. Якщо не налякати їх як слід та пощадити їх верховоду, то вони завтра ж збунтуються знов...

Клотильда. Ні, я ручуся за Франца. Франце! чи ж неправда, що, коли тебе помилують, ти вже більше бунтувати не станеш?

Франц (надзвичайно зніяковілий). Панно... Панно...

Рицар. Ну, Ротенфельд... що дама вимагає, в тім рицар не може відмовити. Треба його помилувати.

Рицарі. Треба його помилувати.

Ротенфельд. Гаразд: ми його не повісимо — але замкнемо його в тюрму, і даю моє слово честі, що він доти з неї не вийде, доки стіни замку мого не підіймуться в повітря і не розлетяться.

Рицарі. Хай буде так...

Клотильда. Але ж...

Ротенфельд. Пані, я дав слово честі.

Франц. Як, довічне ув'язнення! Та на мій погляд краще вмерти.

Ротенфельд. Твоєї думки не питають — відведіть його в вежу...

(Франца виводять)

Франц. І все ж я їй зобов'язаний життям!..